

FINANSTILSYNET

THE FINANCIAL SUPERVISORY
AUTHORITY OF NORWAY

Rundskriv

Finanstilsynets kontroll med finansiell rapportering i 2017

RUNDSKRIV:

12/2017

DATO:

11.12.2017

RUNDSKRIVET GJELDER FOR:

Utstedere på Oslo Børs og Oslo Axess
som har Norge som hjemstat

FINANSTILSYNET

Postboks 1187 Sentrum

0107 Oslo

Rundskrivets hovedinnhold

Finanstilsynet fører kontroll med den finansielle rapporteringen til utstederforetak med finansielle instrumenter opptatt til handel på Oslo Børs eller Oslo Axess.

Rundskrivet for 2017 omtaler (punktnummer angir etterfølgende nummerering):

1. Finanstilsynets prioriterte områder for kontrollen av 2017-årsregnskap
2. Finanstilsynets forventninger til implementering og etterlevelse av nye regnskapsstandarder, hvor
 - Finanstilsynet understreker viktigheten av å gi relevant informasjon i årsrapporten for 2017. Det må også gis informasjon om andre konsekvenser av de nye standardene, som for eksempel å gi tydelig informasjon om regnskapsmessig behandling av tapskontrakter.
3. Finanstilsynets forventninger til etterlevelse av retningslinjer om alternative resultatmål, hvor
 - tematilsynsrapporten som Finanstilsynet publiserte i oktober 2017, viser at mange foretak har et forbedringspotensiale.
4. International Accounting Standards Boards (IASB) "IFRS Practice Statement 2: *Making Materiality Judgements*", hvor
 - IASB tydeliggjør hva som anses å være vesentlig informasjon.

I tillegg omhandler rundskrivet enkelte regnskapsmessige forhold som har blitt vurdert av Finanstilsynet i 2017 i tilsynssaker med noterte foretak, herunder:

5. Kilder til estimeringsusikkerhet, hvor
 - Finanstilsynet presiserer at det følger av opplysningskravene i IAS 1 å opplyse om sentrale forutsetninger.
6. Identifisering av immaterielle eiendeler og vurdering av utnyttbar levetid, hvor
 - Finanstilsynet påpeker viktigheten av å identifisere alle overtatte immaterielle eiendeler i en virksomhetssammenslutning.
7. Landrisiko, hvor
 - Finanstilsynet påpeker at risikoen skal tas hensyn til og at den skal reflektere gjeldende markedsvurderinger.

Finanstilsynets avsluttende brev i kontrollsaker blir offentliggjort på Finanstilsynets nettsted og på Newsweb.no.

Finanstilsynet forventer at foretak gjør seg kjent med, og etterlever, de vurderingene som fremgår av rundskrivet.

1 Prioriterte områder i kontrollen av årsregnskapet for 2017

Finanstilsynet vil prioritere følgende områder i regnskapskontrollen av årsregnskap for 2017¹.

- **Noteopplysninger om de forventede effektene av implementering av nye standarder (IFRS 9 Finansielle instrumenter, IFRS 15 Driftsinntekter fra kontrakter med kunder og IFRS 16 Leiekontrakter).** Finanstilsynet understreker behovet for å implementere IFRS 9 og IFRS 15 med høy kvalitet og behovet for økt kommunikasjon om de forventede effektene.

Finanstilsynet forventer foretaksspesifikke kvantitative og kvalitative noteopplysninger om implementering og anvendelse av de nye standardene i årsrapporten for 2017. Finanstilsynet vil følge opp implementeringen av de nye standardene gjennom 2018.

- **Spesielle problemstillinger innenfor innregning, måling og noteopplysning i IFRS 3 Virksomhetssammenslutninger.** Finanstilsynet forventer at foretakene spesielt vurderer:
 - o immaterielle eiendeler
 - o justeringer av virkelig verdi i løpet av måleperioden
 - o negativ goodwill (badwill) og
 - o virksomhetssammenslutninger under samme kontroll
- **Spesielle problemstillinger i IAS 7 Oppstilling over kontantstrømmer.** Finanstilsynet minner om endringene i IAS 7 med virkning fra 2017. Det kreves noteopplysninger som gjør at brukerne kan evaluere endringer i forpliktelser fra finansieringsaktiviteter.

2 Nye regnskapsstandarder

Flere endringer i IFRS vil være trådt i kraft når foretakene avlegger årsregnskapet for 2017. Det skal gis informasjon om hvordan endringene påvirker årsregnskapet når de implementeres, i tråd med IAS 8.30-31. Finanstilsynet vil særlig kommentere tre av endringene, men påpeker at de samme momentene kan være aktuelle også for andre endringer.

IFRS 9 og IFRS 15 skal implementeres senest fra 1. januar 2018, mens IFRS 16 senest skal implementeres fra 1. januar 2019.

Årsregnskapet 2017

For nye standarder som tas i bruk 1. januar 2018, forventer Finanstilsynet at foretaket redegjør for hvilken implementeringsmetode som er benyttet, hva som er effekten på egenkapitalen per

¹ Disse er i samsvar med prioriteringer fra Den europeiske verdipapir- og markedstilsynsmyndigheten (ESMA) når det gjelder finansiell rapportering, se: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-63-340_esma_european_common_enforcement_priorities_2017.pdf

1. januar 2018 (1. januar 2017 om full retrospektiv metode benyttes), hvilke forenklinger ("practical expedients") som er benyttet og hvilke regnskapsprinsipper som er valgt. Redegjørelsen må være konkret og knyttet til foretaket.

Finanstilsynet oppfordrer foretakene til å vurdere hvordan årsrapporten for 2017 på en best mulig måte kan fungere som et referansedokument for delårsrapporteringen i 2018. Det minnes her om IAS 34 *Delårsrapportering* nr. 6: "*Hensikten med delårsrapporten er å gi en oppdatering av det siste fullstendige årsregnskapet. Delårsrapporten fokuserer derfor på nye aktiviteter, nye hendelser og nye omstendigheter, og gjentar ikke informasjon som tidligere er rapportert.*"

Finanstilsynet minner om at i den grad det i arbeidet med å implementere de nye regnskapsstandardene oppdages feil i tidligere perioder, skal disse feilene presenteres atskilt fra eventuelle implementeringseffekter.

For nye standarder eller tolkningsuttalelser som ikke tas i bruk 1. januar 2018, må foretaket vurdere omfang og innhold i den informasjonen som gis i henhold til IAS 8.30-31 når det gjelder de nye reglens betydning. Det kan for eksempel være sentralt å gi opplysninger om estimert effekt av IFRS 16. Omtalen skal være foretaksspesifikk.

Tapskontrakter

Regnskapsføring av tapskontrakter er et sentralt tema for mange foretak. Ettersom IFRS 15 ikke har egne regler for tapskontrakter, har IASBs fortolkningsorgan IFRS IC diskutert regnskapsføring av tapskontrakter på flere møter i 2017. Diskusjonen har omfattet forståelsen av IAS 37 *Avsetninger, betingede forpliktelser og betingede eiendeler*. Finanstilsynet forventer at foretak gir gode og presise opplysninger om regnskapsføring av tapskontrakter i årsrapporten for 2017 etter de reglene som gjelder for 2017. Videre må det gis opplysninger om eventuelle endringer etter nye regler, samt informasjon om overgangseffekter ved implementering av nye standarder.

Andre deler av årsrapporten for 2017

Finanstilsynet mener at det er naturlig å omtale effekten av nye standarder i andre deler av årsrapporten enn årsregnskapet, som eksempelvis årsberetning, redegjørelse om foretaksstyring eller definisjon av alternative resultatmål. I årsberetningens omtale av utviklingen i resultat,² må foretaket også omtale hvordan resultat og stilling vil endres som følge av de nye regnskapsreglene. Tilsvarende forventer Finanstilsynet i redegjørelse om foretaksstyring en omtale av hvilke endringer i systemene for internkontroll og risikostyring knyttet til prosessen ved regnskapsrapporteringen som de nye regnskapsreglene har medført.

Delårsregnskap 2018

Delårsrapporteringen i 2018 skal være utarbeidet i samsvar med de nye standardene som tas i bruk 1. januar 2018. Dette gjelder både for innregning og måling, samt presentasjon, klassifisering og noteopplysninger. For at delårsrapporteringen i 2018 skal være en oppdatering av siste fullstendige årsregnskap i henhold til IAS 34.6, må foretakene, som nevnt over, gi nødvendig informasjon i årsregnskapet for 2017. Dersom dette ikke er mulig, må delårsregnskapene inneholde all informasjon om overgangseffekter.

² Regnskapsloven § 3-3a, 2. og 3. ledd

Dersom foretaket velger å implementere nye standarder uten å endre sammenligningstall, må informasjonen i delårsrapportene fremstilles på en slik måte at brukerne av rapportene får den nødvendige innsikten i presentert informasjon for begge årene.

Noteopplysninger

De nye regnskapsstandardene har omfattende krav til noteopplysninger. Foretakene må påse at arbeidet med å fremskaffe nødvendige data for å etterleve kravene påbegynnes i tide, og at noteopplysningene presenteres på en god måte. Opplysningene skal være foretaksspesifikke.

3 Alternative resultatmål

Finanstilsynet har kartlagt noterte foretaks bruk av alternative resultatmål og etterlevelse av retningslinjene for slike. Resultatene fra kartleggingen, samt en redegjørelse for prinsippene i retningslinjene og Finanstilsynets syn på enkelte områder, er presentert i en tematilsynsrapport³ som ble publisert 17. oktober 2017.

Det er frivillig å benytte alternative resultatmål, og mange foretak velger å presentere slike måltall fordi de mener det representerer nyttig informasjon for markedet og bidrar til å gi analytikere og investorer et bedre grunnlag for å vurdere et foretaks finansielle resultater over tid. Finanstilsynet legger til grunn at foretak nøye overveier hvilke måltall som benyttes, og at de som benyttes, har høy relevans for foretaket. Foretakene må også påse at det blir etablert tilstrekkelige rutiner knyttet til kvalitetssikring og rapportering av alternative resultatmål. Vurderingen av hvilke alternative resultatmål som skal benyttes, samt omfang av opplysninger som skal gis, må derfor vies tilstrekkelig oppmerksomhet. Det er viktig at styret og revisjonsutvalget blir involvert i dette arbeidet.

Finanstilsynet forventer at foretakene etterlever retningslinjene og at foretak som hadde svakheter i årsrapporten for 2016 knyttet til å forklare bruken av alternative resultatmål, presentasjon av definisjon eller avstemming mot regnskapstall, forbedrer sin praksis slik at retningslinjene etterleves.

Finanstilsynet viser til de avklaringene som ESMA publiserte i en oppdatert Q&A 30. oktober 2017⁴. Finanstilsynet vil legge ESMA's avklaringer til grunn i sitt tilsyn.

4 Vurdering av vesentlighet

IASB publiserte høsten 2017 "IFRS Practice Statement 2: *Making Materiality Judgements*"⁵, som er en praktisk veiledning i vurdering av vesentlighet ved utarbeidelse av finansregnskapet

³ <https://www.finanstilsynet.no/contentassets/feba848927be4ee0ac7789a7e14d0c73/tematilsyn-om-alternative-resultatmal-2017.pdf>

⁴ ESMA32-51-370: https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma32-51-370_gas_on_esma_guidelines_on_apms.pdf

⁵ Practice Statement: <http://www.ifrs.org/issued-standards/materiality-practice-statement/>. For å få tilgang til Practice Statement, kreves det innlogging og abonnement.

i samsvar med IFRS. Veiledningen endrer ikke kravene i IFRS eller introduserer nye krav, men sammenfatter alle vesentlighetskravene fra dagens standarder.

Vurdering av hva som er vesentlig informasjon, er gjennomgripende i utarbeidelsen av regnskapet og gjøres ved innregning, måling, presentasjon og i noter. Formålet med veiledningen er å forbedre hva som kommuniseres i finansregnskapet ved å legge vekt på vesentlig informasjon, samt å redusere uvesentlig og overflødig informasjon.

Veiledningen inneholder en modell for vurdering av vesentlighet, hvor informasjonsbehovet til primærbrukerne skal legges til grunn. IASB oppfordrer til mindre bruk av sjekklister og mer bruk av skjønn for å vurdere hvilken informasjon som forventes å ha betydning for brukerne. Informasjonen i årsregnskapet skal være foretaksspesifikk og tilpasset brukernes informasjonsbehov. I tillegg inneholder veiledningen egne eksempler for vurdering av vesentlighet knyttet til informasjon om foregående perioder, retting av feil, lånebetingelser og delårsregnskap.

Veiledningen er trådt i kraft, og Finanstilsynet oppfordrer alle foretak til å sette seg inn i veiledningen i forbindelse med utarbeidelse av årsregnskapet for 2017 og senere finansiell rapportering.

5 Kilder til estimeringsusikkerhet

IFRS krever at et foretak skal opplyse om aktuelle forutsetninger som innebærer betydelig risiko for at den balanseførte verdien av eiendeler og forpliktelser må justeres vesentlig i løpet av det neste regnskapsåret, jf. IAS 1 *Presentasjon av finansregnskap* nr. 125.

De fleste foretak benytter forutsetninger om fremtiden i sine estimater. Slike forutsetninger kan være mer eller mindre usikre. Estimater som støttes av markedsdata, eller hvor markedsaktører har en forholdsvis lik oppfatning av forutsetningene, er mindre usikre enn der hvor markedsaktørene har ulik oppfatning. I situasjoner hvor det er stor variasjon i markedsaktørenes oppfatning av forutsetningene, og der hvor en rimelig endring i slike forutsetninger medfører en vesentlig justering av den balanseførte verdien, mener Finanstilsynet at det skal opplyses om disse forutsetningene. For at brukerne av regnskapet skal forstå effekten av endrede forutsetninger på eiendeler og gjeld, trenger de både kvalitativ informasjon om hvordan forutsetningene vurderes og kvantitativ informasjon om forutsetningene som er benyttet.

Et eksempel på dette er oljeselskapenes forutsetninger om oljepris. Forutsetninger om oljepris inntil tre år frem i tid, støttes av forward-priser i et likvid marked. Dersom oljeselskapet bruker forward-prisene, vil det være tilstrekkelig å opplyse om det. Markedet for langsiktige forward-priser er mindre likvid, og markedsaktører har en ulik oppfatning av de langsiktige oljeprisene. I oljeselskapenes vurdering av gjenvinnbart beløp for et oljefelt, er forutsetningen om langsiktig oljepris ofte den mest sensitive forutsetningen i vurderingen. Dersom en endring i benyttet forutsetning innenfor et rimelig mulighetsområde vil medføre en vesentlig justering i den balanseførte verdien, enten i form av nedskrivninger eller reverseringer av nedskrivninger, mener Finanstilsynet at oljeselskapene må gi kvantitativ informasjon om hvilke langsiktige oljepriser som er benyttet. Informasjonen bør gis for flere fremtidige

tidspunkter, slik at brukeren av regnskapet kan forstå priskurven som er lagt til grunn. Det må også gis informasjon om de balanseførte verdienes sensitivitet overfor forutsetningen som er tatt, jf. IAS 1.129b).

Oljeselskapenes vurdering av langsiktig oljepris er kun ett eksempel på forutsetninger som må spesifiseres etter IAS 1.125. Også andre bransjer benytter forutsetninger om fremtiden hvor det er et stort mulighetsområde for rimelige forutsetninger, og hvor en endring innenfor dette mulighetsområdet vil kunne få vesentlig innvirkning på den balanseførte verdien av eiendeler og gjeld.

6 Identifisering av immaterielle eiendeler og vurdering av utnyttbar levetid

I en virksomhetssammenslutning skal den overtakende part innregne, atskilt fra goodwill, de identifiserbare anskaffede materielle og immaterielle eiendelene i det overtatte selskapet. For å kvalifisere for innregning, må eiendelene oppfylle definisjonen av eiendeler i IASBs rammeverk og standarder.

Ved kjøp av grupper av enkelte eiendeler er det også nødvendig med en allokering av kjøpesum på de enkelte identifiserbare materielle og immaterielle eiendelene, basert på eiendelenes relative virkelige verdi.

Immaterielle eiendeler skal identifiseres og balanseføres atskilt fra andre eiendeler og goodwill, dersom eiendelen oppfyller definisjonen i IAS 38 *Immaterielle eiendeler*. Dette innebærer at den immaterielle eiendelen må være identifiserbar, hvilket er tilfelle dersom den kan skilles ut, eller at den oppstår av kontraktmessige eller andre juridiske rettigheter.

Eksempelene i IFRS 3 "*Illustrative examples*", som ikke er en uttømmende liste, viser at relativt mange immaterielle eiendeler skal identifiseres og balanseføres atskilt fra andre eiendeler og eventuelt goodwill.

Alle anskaffede immaterielle eiendeler som er identifiserbare, skal balanseføres separat. For balanseførte immaterielle eiendeler skal det foretas en grundig analyse av de enkelte eiendelenes utnyttbare levetid for derigjennom å få rimelige og fornuftige avskrivninger over eiendelenes utnyttbare levetid.

Mange immaterielle eiendeler oppstår ved investeringer knyttet til teknologisk innovasjon. På grunn av raske skift og endringer i teknologi, legger IFRS-bestemmelsene til grunn at en analyse av levetid må inkludere varsomhet, samt at utnyttbar levetid sannsynligvis vil være kort, jf. IAS 38.92-93.

IAS 38.90 lister opp flere faktorer som kan medføre begrensninger i utnyttbar levetid for en immateriell eiendel. Teknisk, teknologisk og kommersiell ukurans må vurderes. Høy grad av innovasjon medfører kort utnyttbar levetid på forholdsvis nye eiendeler, basert på eldre teknologi. En annen faktor som det må tas hensyn til, er stabiliteten i bransjen der eiendelen benyttes, og endringer i markedets etterspørsel etter produkter eller tjenester som er knyttet til eiendelen. Endringer i konsumentenes forbruksmønster skjer hyppig og kan medføre kortere

utnyttbar levetid enn hva som tidligere har vært observert, og som er blitt lagt til grunn ved fastsettelse av utnyttbar levetid.

Videre nevner standarden at det er viktig å ta hensyn til effekten av forventet opptreden hos både eksisterende konkurrenter og mulige nye konkurrenter. Estimert utnyttbar levetid må reflektere at nye aktører og nye substitutter kan etablere seg i markedet.

Finanstilsynet vil understreke at bare når det etter en analyse av alle relevante faktorer ikke er noen overskuelig begrensning på den perioden eiendelen forventes å generere netto inngående kontantstrømmer for foretaket, skal eiendelen vurderes å ha ubestemt utnyttbar levetid, jf. IAS 38.88.

7 Landrisiko

Landrisiko er et mål på den risikoen et foretak står overfor ved investeringer i enkelte land og områder. Landrisiko gjenspeiler en rekke faktorer, som økonomiske, finansielle, juridiske, politiske eller institusjonelle forhold, og er knyttet til hendelser med lav sannsynlighet, men med potensiell stor effekt.

Det er flere tilnærminger til, og oppfatninger om, hvordan landrisiko best reflekteres i verdsettelse. Det er likevel klart at det skal tas hensyn til denne risikoen og at den skal reflektere gjeldende markedsvurderinger, jf. IAS 36 *Verdifall på eiendeler* nr. 55 og IAS 36 A18. I en bruksverdiberegning hvor nåverdien av fremtidige kontantstrømmer estimeres, kan landrisiko enten tas hensyn til ved å justere forventede kontantstrømmer for effekten av å ha aktiviteter i områder med høy risiko, eller som et påslag i diskonteringsrenten.

Hvis det tas hensyn til landrisiko som et påslag i diskonteringsrenten, bør eksterne kilder tillegges vekt ved vurdering av størrelsen på påslaget (landrisikopremien), og det bør gjøres en rimelighetsvurdering av den benyttede diskonteringsrenten.

Anne Merethe Bellamy
direktør for markedstilsyn

Christian Falkenberg Kjøde
seksjonssjef

FINANSTILSYNET

Postboks 1187 Sentrum

0107 Oslo

POST@FINANSTILSYNET.NO

WWW.FINANSTILSYNET.NO